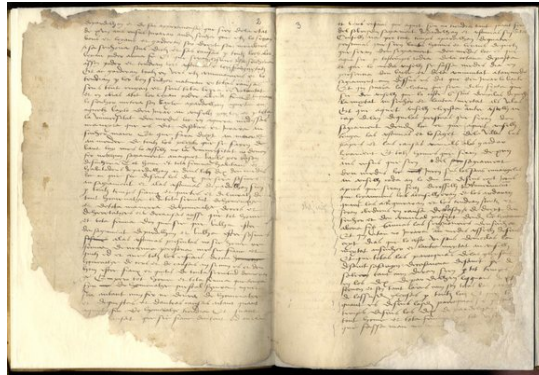

LO CIUTADAN GASCON

3 - ISTÒRIA - ELEMENTS PER UA ISTÒRIA DE LA GASCONHA

A cada eleccion, lo Gèrs passa per aver un taus de participacion superior au taus nacional. E i auré un estacament mei gran a la vida democratica ?

Edat Mejana

L'estructuracion deus vilatges gascons (*sauvetats, castelnaus, bastidas*), a comptar de l'Edat Mejana, repausa tanben sus l'obtencion de Cartas de costumas e de Franquesas : contrariament a l'imatge de la feodalitat dins lo nòrd de la França, lo "mòde de vida en comun" èra regde sovent fixat per escrit, partatjat per la Glèisa, los senhors e la populacion (per exemple tèrras tà la caça, la pèsca, l'amassatge de la lenha, la pastura de las bèstias : **lo padoenc o lo comunau**... èran accessibles a totes e tots).

Los representants deus abitants, "**los consuls**", o "**los jurats**", gessits de daubuas categorias sociaus o professionaus recebèvan la lor carga per ua annada a la hèsta patronau e administravan l'anar de la ciutat.

Pauc a pauc, dab l'extension deu poder reiau "parisenc", **las tèrras occitanas ensajan de profiter de l'aluenhament deu poder tà revendicar o salvar las lors libertats e avantatges** acquesits per abans.

Susmautas paisanas e popularas esclatan de cap tà l'injustícia e tà la duresa deus impòstes prelevats peu Rei (la gabèla per exemple).

Empèri

Dab l'instauracion deus diferents mòdes d'eleccion, los òmes de las classas aisidas devath l'Ancian Regime dins un primèr temps, puish los ciutadans e enfin las ciutadanas despuish 1945, semblan estacats a la participacion a las eleccions e la democracia.

Lo Gèrs hornirà soldats e oficièrs a las armadas revolucionàrias popularas qui vengueràn napoleonianas au seguit, mès la conscripcion obligatòria (de 1798 a 1999) l'hevarà un estrambòrd pas tan gran.

Per exemple, devath l'Empèri, un Prefèct deu Gèrs serà desplaçat peu Napoleon per maishants resultats empr'amor de tròp de joens Gersés qui s'estujavan, desertavan...

Gersés resisteràn au còp d'Estat deu Napoleon III **en 1851**. La repression qui seguirà suprimarà los jornaus e punirà los republicans en los hòrabandir au banhe de Caiena o en los deportar en Algeria (daubuns i moriràn, a maugrat de l'amnistia de 1859).

Puish **pendent los 40 ans deu Dusau Empèri** los Gersés vòtan bonapartista dab majoritats de las bèras. Lo Gèrs cabuça dins lo camp republican sonque en 1893...

Mei tard ...

mantuns maquis espeliràn dins lo Gèrs. Constituats de refractaris au STO, de "guerilleros" republicans espanhòus, d'italians, de combatents tà la libertat, contra l'Alemanha Nazia e la França de Vichy. Lo Gèrs coneisherà lo son hat de gahedèras e d'execucions (Ponsan Pera, Castèthnau sèr l'Auvinhon, Melhan...)

Dinca recentament, lo Gèrs qu'ei globalament ua **tèrra de centre esquèrra** (Radicau au sens de la IIIau Republica) tà eleccions locaux o nacionaus ; las darrèras escadenças electoraus deishant malurosament entervéser ua avançada de l'extrèma dreita.

Lo Gèrs balha ministres importants devath la IIIau Republica : ministres de las Finanças, de la Guèrra... com Noulens, Gardey. En dehòra de Bacon qui joguèc un ròtle qui comptava a la debuta de la Vau Republica, lo Gèrs hornirà enquèra Secretàris d'Estat.

L'occitan e las diferentas lutas deishèn eslogans celèbres, quan serén pas de Gasconha :

La susmauta deus obrèrs agricòles lanusquets "los pica talòs" en 1919, la canson "Avèm ganhat la botelha" après la susmauta deus vinhairons de 1907, "Nos daissarèm pas tòrcer" deus los carbonièrs de La Sala e "Gardarèm lo Larzac".

FRISA CRONOLOGICA

LEXIC

CARTAS DE COSTUMAS E DE FRANQUÈSAS

document oficiau qui s'aplicava aus abitants e enumerava los privilègis qui los èran acordats. Las cartas aportavan ua proteccion juridica. La lor tòca principau èra d'aperar lo mei gran nombre d'abitants. Aqueras cartas mencionavan los privilègis economics, l'estatut juridic deus abitants e la gestion de la comunautat. Èra l'article qui pertocava a las hèiras e aus marcats qui ocupava la plaça mager.

SAUVETAT

parçan de refugi delimitat per mantuns tèrmis autor d'ua glèisa, a l'origina de borguets ruraus enter lo sègle XIau e lo XIIIau.

CASTÈTHNAU

borg casterau, vila o vilatge fondat a comptar deu sègle XIIau pròche d'un castèth e de qui los abitants èran devath la proteccion d'un senhor.

BASTIDA

petita vila fortificada au plan regular, construsida a l'edat mejana, enter 1222 e 1373, majoritariament en Gasconha e Lengadòc, per decision senhorala entà atirar ua populacion novèla. Las bastidas son au còp la constitution d'un poder politic e economic locau e au còp l'institution d'un plan locau d'urbanisme.

QUESTIONS

1. Cèrca lo sens exact deus mots desconeguts : banhe, amnistia, STO, "guerilleros".
2. Cèrca la lista deus noms deus ministres gersés.

ACTIVITATS

Cèrca lo sens de las formulas de susmautas de la fin deu tèxte e los eveniments ausquaus se rapòrtan.

Erasmus+

CE PROJET A ÉTÉ FINANCÉ AVEC LE SOUTIEN DE LA COMMISSION EUROPÉENNE

ACPPG

Editions ACPPG